

MAISTO PRODUKTŲ PIRKIMŲ GAIRĖS

2018 m.

Rekomendacinio pobūdžio metodinė priemonė, parengta įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą “Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis”, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004.

TURINYS

ĮVADAS	3
I. MAISTO PRODUKTŲ PIRKIMŲ PLANAVIMAS IR VERČIŲ SKAIČIAVIMAS	4
II. TINKAMŲ PIRKIMO DOKUMENTŲ IR TECHNINĖS SPECIFIKACIJOS PARENGIMO SVARBA	7
Techninė specifikacija	9
III. MAISTO PRODUKTŲ PIRKIMO OBJEKTO SKAIDYMAS	11
IV. PIRKIMO-PARDAVIMO SUTARTIS IR JOS VYKDYMO UŽTIKRINIMAS	17
Pirkimo-pardavimo sutartis	17
Pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo kontrolė	20
Pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimas	22
Pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimai	23
Įgaliojimas kitai Perkančiajai organizacijai atlikti pirkimą	24

ĮVADAS

Maisto produktų pirkimo gairių (toliau – Gairės) tikslas – nustatyti bei paviešinti gerąsias praktikas, kokių veiksmų turėtų imtis perkančioji organizacija susidūrusi su problemomis pirkdama maisto produktus, pateikti patarimus perkančiosioms organizacijoms, kaip racionaliausiai naudojant skirtas lėšas pirkti šias prekes.

Perkančiosios organizacijos, kurių viena iš funkcijų yra aprūpinti jose nuolat ar laikinai gyvenančius asmenis maistu, šią funkciją įgyvendina:

- ❖ pirkdamos maitinimo paslaugas, kurių rezultatas yra pristatomi pagaminti maisto patiekalai;
- ❖ pirkdamos maisto produktus bei savo turimose virtuvėse gamindamos iš jų patiekalus.

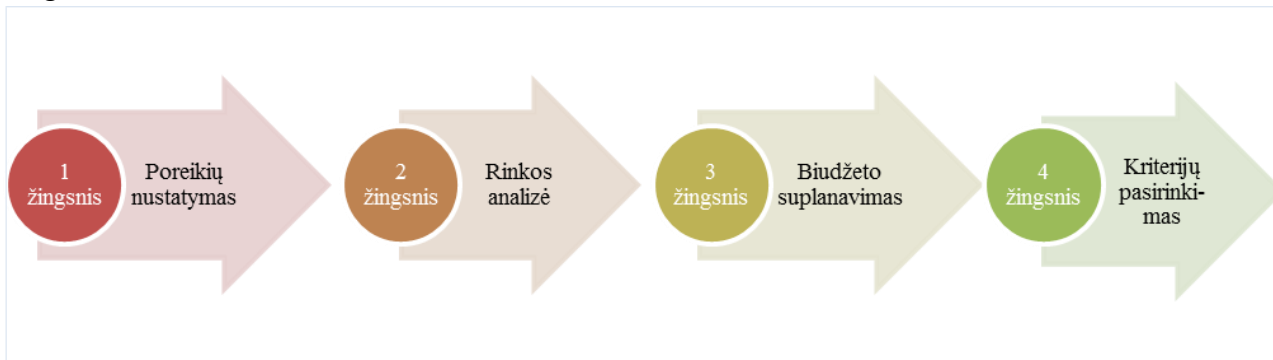
Gairių objektas – rekomendacinio pobūdžio metodiniai patarimai perkančiosios organizacijoms, kurios perka maisto produktus. Šiame dokumente nebus teikiamos rekomendacijos toms perkančiosioms organizacijoms, kurios įsigyja maitinimo paslaugas, kartu nebus analizuojami šių dviejų maisto produktų (iš jų pagamintų patiekalų) įsigijimo formų skirtumai bei nebus vertinama, kuri iš jų laikytina racialesne.

Gairėmis siekiama padėti perkančiosioms organizacijoms pasiruošti vykdyti maisto produktų pirkimus, kad juos atliekant:

- ❖ būtų užtikrinama tiekėjų konkurencija, taip sudarant galimybę įsigyti norimus produktus už konkurencingą kainą;
- ❖ būtų nuperkami labiausiai perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantys maisto produktai;
- ❖ būtų sudaryta galimybė pirkti maisto produktus ne visus iš karto, o dalimis, taip:
  - išsprendžiant sandėliavimo problemą;
  - užsitikrinant, kad būtų gaunami kuo šviežesni maisto produktai;
  - sudarant galimybę įsigyti sezoninių vaisių ir daržovių;
- ❖ būtų sudaryta galimybė smulkioms ir vidutinėms įmonėms (įskaitant ūkininkus) viešųjų pirkimų metu perkančiosioms organizacijoms pasiūlyti savo gaminamos (auginamos) produkcijos;
- ❖ būtų atsakyta į klausimus, galinčius kilti planuojant, organizuojant, vykdant viešąjį pirkimą bei vykdant su tiekėju sudarytą maisto produktų pirkimo-pardavimo sutartį;
- ❖ būtų atsakyta į esminius klausimus, susijusius su šio tipo pirkimo objekto skaidymo į dalis teisėtumu bei pakankamumu;
- ❖ būtų įvardintos perkant šias prekes kylančios problemos bei pasiūlyti jų galimi sprendiniai.

I. MAISTO PRODUKTŲ PIRKIMŲ PLANAVIMAS IR VERČIŲ SKAIČIAVIMAS

Vienas svarbiausių viešųjų pirkimų etapų yra planavimas. Paminėtini keturi pagrindiniai planavimo žingsniai:

Viešųjų pirkimų tarnyba (toliau – Tarnyba) yra parengusi „**Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gaires**“, kuriose detalizuota, ką turi atlikti perkančioji organizacija, planuodama kiekvieną viešąjį pirkimą. Pirkimo planavimo žingsnių skaičius ir seka, atsižvelgiant į konkrečioje situacijoje susiklosčiusias aplinkybes bei įvertinus pirkimo objekto specifiką, gali kisti, tad žemiau pateikiama tai, kas turėtų būti įvertinta prieš atliekant maisto produktų pirkimą.

Taigi, prieš pradėdant maisto produktų viešąjį pirkimą būtina:

❖ Nustatyti perkamų maisto produktų poreikį, identifikuojant, kokių ir kiek maisto produktų reikia perkančiajai organizacijai (įsivertinant skirtą pirkimui lėšų sumą bei numatomas įsigyti produktų apimtis). Šiame etape perkančioji organizacija turėtų būti sudariusi patiekalų, kuriuos ruošiamasi gaminti iš įsigytų produktų, valgiaraščius, nes tik žinant, ką planuojama gaminti yra identifikuojamas aiškus maisto produktų poreikis.

❖ Įvertinti, kokios perkamų maisto produktų charakteristikos yra būtinos:

- remiantis teisės aktų reikalavimais, o kurios iš jų nėra privalomos;
- įvertinus turimą vietą produktams sandėliuoti, nustatomi reikalavimai produktų kiekiui, pakuočių dydžiui, galiojimo terminui, pristatymo dažnumui ir kt. Produktų pristatymo dažnumas gali tapti lemiamu veiksniu, dėl kurio dalyvavimas pirkime gali tapti nepatraukliu tiekėjams, kai perkančiosios organizacijos buveinė yra nutolusi nuo miesto (pavyzdžiui, kaimo mokykla) bei pirkimu ketinama įsigyti nedidelį maisto produktų kiekį. Įvertinus tai, perkančioji organizacija, nustatydamą produktų pristatymo dažnumą, turėtų įvertinti objektyviai būtinus duomenis (pavyzdžiui, produktų galiojimo laikotarpį) bei siekdama, kad pirkime dalyvautų didesnis tiekėjų skaičius, galėtų organizuoti rinkos konsultacijas, kurių metu su tiekėjais būtų aptariami abiem pusėms priimtini produktų pristatymo terminai.

❖ Atlikti rinkos analizę (išanalizuoti kainas, t. y. nustatyti ką, kokie tiekėjai ir kokiomis kainomis siūlo rinkoje). Svarbu pastebėti, kad rinkos analizės metu turi būti įvertinta tai, ką perkančioji organizacija perka, pavyzdžiui, jei perka prekes su pristatymu, kainos rinkoje turi būti analizuojamos tokios, kokios jos būtų įvertinus pristatymo kaštus. Atliekant rinkos analizę, perkančioji organizacija gali:

- sudaryti ir tiekėjams pateikti svarbiausių perkančiajai organizacijai klausimų sąrašą;
- paskelbti techninės specifikacijos projektą su prašymu teikti pastabas;
- atlikti konsultacijas su rinkos dalyviais, viešus susitikimus (diskusijas);

- atlikti informacijos apie numatomą pirkimą sklaidą perkančiosios organizacijos ar savivaldybės administracijos, kurios teritorijoje yra perkančioji organizacija, interneto svetainėje, esant galimybei regioninėje spaudoje, radijuje ar televizijoje, perkančiosios organizacijos socialinių tinklų paskyrose, siekiant sudominti pirkimu kuo didesnę galimų tiekėjų skaičių (pavyzdžiui, ūkininkus, auginančius tik tam tikrų rūšių vaisius arba daržoves, smulkaus ir vidutinio verslo įmones). Paminėtina, kad didelė dalis smulkaus ir vidutinio verslo įmonių ir ūkininkų nedalyvauja viešuosiuose pirkimuose, nes tiesiog nesužino iš perkančiųjų organizacijų apie galimybę viešojo pirkimo metu pasiūlyti savo tiekiamą ar gaminamą (auginamą) produkciją, negauna arba nežino informacijos, kada planuojama vykdyti pirkimus, kokie pirkimai planuojami (ar bus perkamos maisto prekės ar maitinimo paslaugos), jei perkančiosios organizacijos neviešina viešųjų pirkimų sutarčių – tiekėjai paprastai nežino, kada jos baigsis tam, kad galėtų stebėti informaciją apie naujus skelbiamus pirkimus ir pan.

❖ Atlikti perkančiosios organizacijos vykdytų ar vykdomų maisto produktų sutarčių analizę, siekiant identifikuoti, su kokiomis problemomis buvo susidurta įgyvendinant ankstesnes sutartis (pavyzdžiui, kildavo problemų dėl pristatomų prekių kokybės, prekės buvo pristatomos praleidžiant nustatytus terminus, paaiškėjo, kad vienos rūšies prekes tikslinga keisti kitos rūšies prekėmis, įvertinus pasikeitusį teisinį reguliavimą, pokyčius valgiaraščiuose). Kartu būtina įvertinti iš nupirktų maisto produktų patiekalus gaminančių darbuotojų ir/ar pagamintus patiekalus valgančių asmenų pastabas, nes būtent šie asmenys geriausiai gali įvertinti pristatomų maisto produktų ir iš jų gaminamų patiekalų kokybę.

❖ Nuspręsti, kuriam laikotarpiui bus sudaroma maisto prekių pirkimo sutartis bei kokių periodiškumu bus pristatomos maisto prekės. Taip pat reikia nuspręsti, ar sutartyje bus numatyta sutarties pratęsimo galimybė, bei nustatyti kokiomis sąlygomis sutartis galės būti pratęsiama.

❖ Numatyti maisto produktams įsigyti skirtas lėšas, suplanuoti pirkimo vertę. Pirkimo vertė planuojama, atsižvelgiant į reikalavimų visumą bei naujausią informaciją apie rinkos kainas.

❖ Priskirti prekėms konkrečius **BVPŽ kodus**.

❖ Apskaičiuoti numatomo pirkimo vertę pagal **Viešųjų pirkimų įstatymo** (toliau – VPI) 5 straipsnį ir **Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodiką (toliau – Metodika)**, patvirtintą Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1S-94. Apskaičiuojant numatomo maisto produktų pirkimo vertę, susumuojamos *to paties tipo* prekių vertės. Pagal Metodikos 2.8 punktą *to paties tipo prekės* – prekės, kurios priklauso tai pačiai prekių grupei pagal BVPŽ skaitmeninio kodo pirmus tris skaitmenis, išskyrus atvejus, kai tenkinama bent viena iš šių sąlygų:

2.8.1. prekių pirmi penki BVPŽ skaitmeninio kodo skaitmenys skiriasi ir prekės nėra skirtos identiškam ar panašiam naudojimui;

2.8.2. tokių prekių savo asortimente įprastai neturi vienas tiekėjas (atsižvelgiama į tiekėjo specializaciją ir suinteresuotumą atitinkamoje veikloje).

Įvertinus tai, kad visos maisto prekės yra skirtos identiškam ar panašiam naudojimui, maisto prekių pirkimuose Metodikos 2.8.1 punktas nėra taikomas.

Prekių ir jiems priskirtų BVPŽ kodų pavyzdžiai:

Tam pačiam prekių tipui priskiriamos prekės pagal BVPŽ kodo pirmus tris skaitmenis	Planuojamos įsigyti prekės	Planuojamas kiekis, įskaitant sutarčių pratęsimus, jei tokių būtų	Planuojama pirkimo vertė, Eur be PVM	To paties tipo prekių numatomo pirkimo vertė, Eur be PVM
031	03142500-3 kiaušiniai			
032	03212100-1 bulvės			
	03221111-7 burokėliai			
	03221112-4 morkos			
	03221240-0 pomidorai			
	03221270-9 agurkai			
	03222321-9 obuoliai			
151	15110000-2 mėsa			
	15112100-7 šviežia paukštiena			
152	15200000-0 Paruošta ir konservuota žuvis			
155	15551300-8 jogurtas			
	15500000-3 pieno produktai			
	15540000-5 sūrio gaminiai			
158	15811100-7 duona			
	15812120-0 pyragai			

Jeigu to paties tipo (pagal BVPŽ kodo pirmus 3 skaitmenis) prekių numatoma pirkimo vertė mažesnė kaip 58 000 Eur (be PVM) ir šios prekės bus perkamos atskirai nuo kito tipo prekių – tokiu atveju perkančioji organizacija gali vykdyti mažos vertės pirkimą. Vadovaujantis šia BVPŽ kodo pirmų 3 skaitmenų taisykle, reikėtų įvertinti, ar netaikytina Metodikos 2.8.2 punkte nustatyta išimtis.

Pavyzdys Nr. 1

Jei per metus planuojama pirkti duonos gaminių už 5 000 Eur be PVM, o pyrago gaminių už 4 500 Eur be PVM, bendra numatoma to paties tipo (158) prekių vertė bus 9 500 Eur be PVM. Jei duonos ir pyrago gaminiai bus perkami atskiru pirkimu (nejungiant su kitais maisto produktais) – tai bus mažos vertės pirkimas.

Pavyzdys Nr. 2

Jei per metus planuojama pirkti vaisių bei daržovių (032) iš viso už 40 000 Eur be PVM ir būtų perkama atskiru pirkimu, nejungiant su kitais maisto produktais (pvz., duona, mėsa ir t.t.), tai bus mažos vertės pirkimas. Tačiau, jei per metus planuojama vaisių bei daržovių (032) pirkti iš viso už 40 000 Eur be PVM ir sutartyje bus numatyta galimybė pratęsti sutartį 1 metams ir nusipirkti prekių dar už 40 000 Eur be PVM, numatoma pirkimo vertė bus nebe 40 000 Eur be PVM, o 80 000 Eur be PVM ir tai bus nebe mažos vertės pirkimas, o supaprastintas pirkimas.

Pavyzdys Nr. 3

Jei per metus planuojama vienu pirkimu (neskaidant į dalis) pirkti:

<i>vaisių bei daržovių (032)</i>	<i>iš viso už 40 000 Eur be PVM</i>
<i>duonos ir pyrago gaminių (158)</i>	<i>iš viso už 10 000 Eur be PVM</i>
<i>pieno ir sūrio gaminių (155)</i>	<i>iš viso už 20 000 Eur be PVM</i>

tai bus nebe mažos vertės pirkimas, o supaprastintas pirkimas (bendra numatomo pirkimo vertė 70 000 Eur be PVM). Visa ši vertė būtų skaičiuojama tam BVPŽ kodui, kurio vertė didžiausia, t. y. (032) vaisiai ir daržovės.

Tačiau jei perkančioji organizacija šias maisto prekes pirktų atskirais pirkimais: pirkimas Nr. 1 – (032) vaisiai bei daržovės, pirkimas Nr. 2 – (158) duonos ir pyrago gaminiai, pirkimas Nr. 3 – (155) pieno ir sūrio gaminiai, kiekvienas iš jų būtų mažos vertės pirkimas, nes kiekvieno jų numatomo pirkimo vertės neviršija mažos vertės pirkimo ribos (58 000 Eur be PVM).

- ❖ Pasirinkti pasiūlymų vertinimo kriterijų:
  - kainos ir kokybės santykį;
  - kainą.
- ❖ Įvertinti kitas, perkančiosios organizacijos nuomone, galinčias kilti rizikas viešojo pirkimo planavimo, organizavimo, vykdymo bei sutarties vykdymo metu. Tinkamas šių rizikų identifikavimas bei galimų kelių joms spręsti parinkimas dar pirkimo planavimo etape sudaro galimybę užkirsti kelią šių rizikų atsiradimui arba padeda jas tinkamai suvaldyti.

II. TINKAMŲ PIRKIMO DOKUMENTŲ IR TECHNINĖS SPECIFIKACIJOS PARENGIMO SVARBA

Maisto produktų pirkimo, kaip ir bet kurio kito pirkimo, galutiniam rezultatui didelę reikšmę turi pirkimo dokumentai, tai yra, nuo to, kaip parengti pirkimo dokumentai priklauso, ar:

- ❖ sutartis bus sudaryta su patikimu tiekėju;
- ❖ bus įsigytos reikiamos kokybės prekės racionaliai naudojant tam skirtas lėšas;

- ❖ sutartyje bus nustatytos priemonės, kurias perkančioji organizacija galės naudoti netinkamai sutartį vykdančio tiekėjo atžvilgiu.

Naudinga!

Vykdam mažos vertės pirkimus rekomenduojama pirkimo dokumentuose nustatyti, kad bus vykdomos derybos su tiekėjais (dėl kainos, pristatymo terminų, pakuočių, pristatymo dažnumo ir kt.), nes tai leidžia sumažinti kainas ir pasiekti geresnių rezultatų – gauti labiausiai perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančius maisto produktus.

VPI 35 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta nuostata, kad pirkimo dokumentai turi būti tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nusipirkti tai, ko reikia. Ši nuostata įpareigoja perkančiąją organizaciją pirkimo dokumentus parengti taip, kad tiek pirkimu susidomėję tiekėjai, tiek pati perkančioji organizacija vienodai suprastų keliamus reikalavimus, kad tiekėjai tiksliai suprastų, kokius reikalavimus turi atitikti, kokių tiksliai produktų reikia perkančiajai organizacijai ir kokios bus sutarties sąlygos.

Perkančioji organizacija privalo išsiaiškinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas, todėl privalo (išskyrus mažos vertės pirkimų atveju) pirkimo dokumentuose nustatyti kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimus ir šių reikalavimų atitiktį patvirtinančius dokumentus ar informaciją. Pažymėtina, kad perkančiajai organizacijai nusprendus kelti kvalifikacijos reikalavimus tiekėjams, šie reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos, turi būti proporcingi ir susiję su pirkimo objektu, tikslūs ir aiškūs. Paminėtina ir tai, kad tikrinant tiekėjų kvalifikaciją, pasirinktinai atsižvelgiama į jų teisę verstis atitinkama veikla, finansinį ir ekonominį pajėgumą ir/ar techninį ir profesinį pajėgumą. Tiekėjams kvalifikacijos reikalavimai nustatomi pagal **Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką**, patvirtintą Tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-105.

Perkančioji organizacija kiekvienu konkrečiu atveju turi atsakingai pasirinkti tiekėjams keliamus kvalifikacijos reikalavimus, įvertinti jų tikslingumą, proporcingumą, nenustatyti pernelyg aukštų arba specifinių, pirkimo pobūdžiui neadekvačių reikalavimų, kurie atima galimybę pirkimo procedūrose dalyvauti pirkimo sutartį gebantiems įvykdyti tiekėjams.

Nerekomenduojama maisto produktų pirkimuose kelti tokių reikalavimų kaip, pavyzdžiui, tiekėjui būti įsidiegius:

- Darbuotojų saugos ir sveikatos vadybos sistemą (LST 1977 (BS OHSAS 18001) arba lygiavertę);
- Maisto saugos vadybos sistemą (ISO 22000 lygiavertę);
- Kokybės vadybos sistemą (ISO 9001 arba lygiavertę);
- Aplinkos apsaugos vadybos sistemą (ISO 14001 arba lygiavertę) ir pan.

Tarnybos nuomone, perkančioji organizacija, reikalaujama, kad tiekėjas būtų įsidiegięs vadybos sistemą, dirbtinai riboja tiekėjų (ypač smulkaus ir vidutinio verslo), kurie turi teisę tiekti maisto produktus, atitinka maisto produktų tiekimo sritį reglamentuojančių teisės aktų privalomus reikalavimus, nors ir nėra įsidiegię atitinkamų vadybos sistemų, dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose.

Paminėtina, kad dažnu atveju, smulkios ir vidutinės įmonės bei ūkininkai nedalyvauja maisto produktų pirkimuose dėl pernelyg aukštų kvalifikacijos reikalavimų, todėl perkančioji organizacija, nustatydama kvalifikacijos reikalavimus tiekėjams, turėtų apmąstyti, ar tikrai smulkaus ir vidutinio

verslo atstovai galės atitikti tokius reikalavimus, bei, ar atitikimas keliamiems reikalavimams turės įtakos sutarties vykdymui.

Perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 46 straipsniu, pirkimo dokumentuose mažos vertės pirkimo atveju gali (t. y. neprivalo), o supaprastinto ir tarptautinio pirkimo atveju pirkimo dokumentuose privalo nustatyti tiekėjų pašalinimo pagrindus. Paminėtina, kad perkančioji organizacija negali taikyti kitokių tiekėjų pašalinimo pagrindų, nei nustatyta VPĮ. Be to, VPĮ išskiriami privalomi ir neprivalomi tiekėjų pašalinimo pagrindai.

Naudinga!

Privalomi tiekėjų pašalinimo pagrindai	Neprivalomi tiekėjų pašalinimo pagrindai
<ul style="list-style-type: none"> • Teistumas. Taip pat dalyvavimas nusikalstamame susivienijime, kyšininkavimas, prekyba poveikiu, teroristiniai nusikaltimai ir kt.) • Mokestinės skolos • Neleistini tiekėjų susitarimai • Interesų konfliktas • Konkurencijos pažeidimai dėl dalyvavimo rengiantis pirkimui • Melagingos informacijos pateikimas • Neteisėtas poveikis PO sprendimams • Esminiai ankstesnės sutarties pažeidimai (tiekėjas įtrauktas į Nėpatikimų tiekėjų sąrašą) • Rimtas profesinis pažeidimas (finansinės atskaitomybės ir audito teisės aktų pažeidimai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aplinkosaugos, socialinės ir darbo teisės aktų pažeidimai • Nemokumas, restruktūrizavimas, bankrotas • Rimtas profesinis pažeidimas (profesinė etika, konkurencija, darbuotojų sauga ir sveikata, informacijos apsauga ir pan.) • Draudžiami susitarimai (Konkurencijos teisė ir pan.) • Kt.

Perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 50 straipsniu, gali reikalauti, kad tiekėjas, teikdamas paraišką ar pasiūlymus, pateiktą Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą (EBVPD). **EBVPD** – tai deklaracija, tiekėjų teikiama pirkimuose kaip pirminis įrodymas, jog jie atitinka pirkimo dokumentuose keliamus reikalavimus. Ji yra pateikiama paraiškų ar pasiūlymų pateikimo metu ir pakeičia kompetentingų institucijų išduodamus dokumentus bei preliminariai patvirtina, kad tiekėjas ir subjektai, kurių pajėgumais jis remiasi, atitinka pirkimo dokumentuose pagal VPĮ 46, 47, 48 straipsnius nustatytus reikalavimus ir, jei taikytina, VPĮ 54 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Tarnyba yra parengusi **instrukcija**, kaip pildyti EBVPD perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams.

Perkančioji organizacija kiekvieno pirkimo atveju turi nuspręsti, ar tikslinga pirkimo sąlygose nustatyti, kad tiekėjai turi pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą. Viena vertus, šio reikalavimo nustatymas gali apsunkinti smulkaus ir vidutinio verslo dalyvavimą viešajame pirkime, tačiau kita vertus tai gali apsaugoti perkančiąją organizaciją nuo nesąžiningų tiekėjų veiksmų (pavyzdžiui, vienas tiekėjas gali atsisakyti sudaryti sutartį kito tiekėjo naudai).

Naudinga!

Pasitaiko atveju, kai tiekėjas, kuriam siūloma pasirašyti sutartį, atsisako tai padaryti išlaukęs beveik visą nustatytą terminą. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi teisę pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu ir kviesti tiekėją, esantį eilėje antruoju numeriu, pasirašyti sutartį.

Techninė specifikacija

Maisto produktų pirkimuose labai svarbų vaidmenį atlieka tinkamai parengta techninė specifikacija. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad daugumai maisto produktų Lietuvos Respublikos teisės aktais yra nustatyti reikalavimai, todėl perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje negali kelti reikalavimų, kurie prieštarautų teisės aktams. Reikalavimai maisto produktams pateikti Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos interneto svetainėje.

Techninė specifikacija turi būti parengta taip, kad būtų užtikrinta konkurencija ir nesudaromos sąlygos tiekėjų diskriminacijai. Apibūdinant pirkimo objektą, techninėje specifikacijoje negali būti nurodytas konkretus prekės ženklas (pvz., arbata „Dilmah“, saldainiai „Aguona“ ir pan.), tiekimo šaltinis, konkretus procesas, būdingas konkrečiam tiekėjo tiekiamoms prekėms, patentas, konkreti kilmė (pvz., „pagaminta Lietuvoje“, arba „užauginta ne toliau kaip 50 km nuo Perkančiosios organizacijos“) ar gamybos vieta, dėl kurių tam tikriems subjektams ar tam tikriems produktams būtų sudarytos palankesnės sąlygos, o šių reikalavimų neatitinkantys subjektai būtų atmesti.

Pavyzdys Nr. 4

Perkančioji organizacija perka maistines avižų sėlenas ir techninėje specifikacijoje nurodo, kad siūlomoms maistinėms avižų sėlenoms turi būti paženklintos simboliu „Rakto skylutė“. Patikrinus interneto svetainėje <http://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/mityba-ir-fizinis-aktyvumas-2/rakto-skylute-sveikatai-palankesni-maisto-produktai-1/produktai-rinkoje>, matome, kad tik vieno gamintojo avižų sėlenos yra ženklintos „Rakto skylutės“ simboliu, todėl nustatčius tokį reikalavimą, perkančioji organizacija apribotų kitų tiekėjų galimybę dalyvauti pirkime. Jeigu perkančiajai organizacijai svarbu, kad perkama prekė atitiktų „Rakto skylutės“ kriterijus, ji techninėje specifikacijoje turėtų nurodyti, kad perkamos maistinės avižų sėlenos turi atitikti „Rakto skylutės“ ar lygiaverčius kokybės kriterijus. Siekiant įsigyti konkrečių charakteristikų maisto produktus, turi būti akcentuojamas ne konkretaus ženklo priskyrimas konkrečiam maisto produktui (ar jų grupei), bet turi būti įvertinta, ar produktas, neturintis atitinkamo ženklavimo, atitinka charakteristikas, kurios yra svarbios perkančiajai organizacijai.

Dar vienas svarbus techninės specifikacijos aspektas – prekės pakuotė. Dažnai perkančiosios organizacijos techninėje specifikacijoje nurodo, kaip perkamas produktas turi būti supakuotas (pvz., perkama kiaulienos mentė turi būti supakuota vakuuminėmis 0,5 kg pakuotėmis). Tarnyba pažymi, kad techninėje specifikacijoje negali būti nurodyti tikslūs pakuočių dydžiai. Nurodant pakuočių dydžius, perkančioji organizacija turėtų nurodyti ribas, pavyzdžiui, „pieno pakuotė ne mažiau kaip 0,9 litro ir ne daugiau 2 litrų“ arba „pieno pakuotė nuo 0,9 litro iki 2 litrų“ ir pan. Atitinkamai turėtų būti nurodomas ir produktų savybės, pavyzdžiui, nurodant riebumą pasirenkamas tam tikras reikšmės intervalas, nes tam tikri gamintojai negamina vienodo (konkrečiu vienu skaičiumi po kablelio išreikšto) riebumo pieno gaminių (pavyzdžiui, pieno būtent 3,2 proc. riebumo), o gamina ir kitokių parametrų (pavyzdžiui, 3,5 proc. riebumo) gaminius. Pažymėtina, kad atliekant tiekėjų pasiūlymų vertinimą, turi būti vertinama vieno litro (vieno kilogramo), bet ne vienos pakuotės kaina, įvertinus tai, kad tiekėjai gali siūlyti tą patį maisto produktą skirtingose pakuotėse.

Pavyzdys Nr. 5

Ydingų reikalavimo pakuotei nustatyto pavyzdys – perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje nurodo, kad pienas turi būti išpilstytas į 2 litrų pakuotes. Toks reikalavimas laikytinas dirbtinai ribojančiu tiekėjų konkurenciją, nes vienas tiekėjas gali siūlyti pieną tik 0,9 litro pakuotėje, kitas tik 1 litro pakuotėje, o trečias – 0,9 litro, 1 litro ir 2 litrų pakuotėje.

Naudinga!

Žemiau pateikiami praktiniai patarimai, galintys būti naudingi vykdant maisto produktų viešąjį pirkimą:

Perkančioji organizacija gali nurodyti, kad tam tikra dalis daržovių turi būti tiekama valytų (plautų ir/arba luptų/skustų). Dalis perkančiųjų organizacijų nurodo, kad reikalavimas pateikti

plautas ir/arba luptas/skustas daržoves neturi labai didelės įtakos kainai, tačiau labai palengvina virėjų darbą ir gerokai sumažina atliekų.

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad pasiūlymų vertinimo metu reikalaus iš tiekėjų pristatyti siūlomų maisto produktų pavyzdžius. Tokiu atveju pirkimo dokumentuose turi būti aiškiai nurodyta produktų pavyzdžių pateikimo, vertinimo bei vertinimo rezultatų dokumentavimo tvarka. Pateiktus pavyzdžius gali vertinti viešojo pirkimo komisijos nariai, perkančiosios organizacijos vadovo įsakymu paskirti ekspertai.

Rengdama techninę specifikaciją, perkančioji organizacija turi kelti tokius reikalavimus, kurie vertinimo metu nebūtų traktuojami dviprasmiškai. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija nurodo, kad jogurtas turi būti „natūralus“, t. y. perkančioji organizacija turi omenyje be priedų, be vaisių, be papildomo cukraus. Tiekėjas tokį reikalavimą gali suvokti kaip siekimą įsigyti jogurtą pagamintą iš natūralių medžiagų – natūralus jogurtas (pagamintas natūraliai bakterijų pagalba) su natūraliais priedais (natūraliomis braškėmis).

Reikalavimas „be cukraus“ turi būti suformuluotas aiškiai, kad matytųsi, ar turimas omenyje pridėtinis (gamybos procese) cukrus, ar natūraliai produkte dėl jo cheminės sudėties atsirandantys cukrai.

Rengiant techninę specifikaciją, perkančioji organizacija maisto produktams turi kelti tik tokius reikalavimus, kurių atitikimą galima patikrinti. Pažymėtina, kad techninėje specifikacijoje keliami reikalavimai produktams galioja ne tik pirkimo vykdymo metu, bet ir vykdant sutartį, todėl tiekėjo patiektų produktų atitiktis techninėje specifikacijoje ir tiekėjo pasiūlyme nurodytiems reikalavimams turi būti nesunkiai patikrinama pirkimo sutarties vykdymo metu, taip palengvinant už sutarties vykdymą atsakingo asmens darbą.

III. MAISTO PRODUKTŲ PIRKIMO OBJEKTO SKAIDYMAS

Vadovaujantis VPĮ 28 straipsniu, tarptautinis viešasis pirkimas privalo, o supaprastintas viešasis pirkimas gali būti atliekamas skaidant pirkimo objektą į dalis, kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, ir apibrėžiant šių dalių apimtį ir dalyką. Pirkimo objektas skaidomas į dalis pagal šiuos kriterijus:

- ❖ kiekybiniu pagrindu – jei perkami didesni kiekiai prekių, pirkimas gali būti skaidomas į dalis pagal perkamų maisto produktų kiekius arba nurodžius perkamą produktų kiekį, leisti tiekėjui siūlyti jį ne visą;
- ❖ kokybiniu pagrindu – pavyzdžiui, pagal atskiras maisto produktų grupes;
- ❖ pagal skirtingus jo įgyvendinimo etapus.

VPĮ 28 straipsnio 2 dalyje nustatytos taisyklės, kada Perkančioji organizacija, vykdydama tarptautinį pirkimą, neprivalo skaidyti jo į dalis, t. y. nurodyta pareiga skaidyti pirkimo objektą į dalis netaikoma, jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pagrindžia, kad dėl to sumažėtų tiekėjų konkurencija, pirkimo sutarties vykdymas taptų per daug brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu, skirtingų pirkimo objekto dalių įgyvendinimas būtų glaudžiai susijęs ir dėl to perkančiajai organizacijai atsirastų būtinybė koordinuoti šių dalių tiekėjus ir tai keltų riziką netinkamai įvykdyti pirkimo sutartį, ar nurodo kitas pagrįstas aplinkybes, dėl kurių netikslinga pirkimo objektą skaidyti į dalis.

Perkančiosios organizacijos nustato savo poreikius, norimus ir reikalingus įsigyti maisto produktus ir pagal tai parengia viešųjų pirkimų dokumentus, t. y. pati perkančioji organizacija nusprendžia dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis poreikio, parenka pirkimo objekto skaidymo į dalis

kriterijus bei pagrindžia pasirinktų pirkimo objekto skaidymo į dalis kriterijų tikslingumą ir pagrįstumą. Perkančiajai organizacijai yra suteikta diskrecijos teisė pasirinkti, kuri (kuriuos) iš VPI 28 straipsnio 1 dalyje nurodytų pirkimo objekto skaidymo į dalis kriterijų taikyti, siekiant perkančiosios organizacijos tikslų. Tačiau pažymėtina, kad įgyvendindama šią teisę, perkančioji organizacija turi sugebėti motyvuotai pagrįsti, kokiais argumentais remdamasi pasirinko konkretų pirkimo objekto skaidymo į dalis kriterijų (jei kiltų pirkimo objekto skaidymo į dalis pakankamumo teisėtumo klausimas) arba argumentuotai pagrįsti, kodėl nuspręsta, remiantis VPI 28 straipsnio 2 dalimi, neskaidyti pirkimo objekto į dalis. Kartu perkančioji organizacija priimdama vieną iš aukščiau nurodytų sprendimų privalo užtikrinti, kad vykdant pirkimą būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principų (VPI 17 straipsnio 1 dalis), nebūtų dirbtinai sumažinta konkurencija (VPI 17 straipsnio 3 dalis) bei prekėms įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai (VPI 17 straipsnio 2 dalies 1 punktas).

Pažymėtina, kad Perkančioji organizacija sprendimo neskaidyti pirkimo į dalis negali grįžti vien perkančiosios organizacijos finansinių ir žmogiškųjų išteklių stoka¹. Atkreiptinas dėmesys, kad negalima dirbtinai skaidyti pirkimo vien tuo pagrindu, kad būtų išvengta tam tikrų procedūrų (pavyzdžiui, siekiant išvengti skelbiamos apklausos vykdymo, pirkimai suskaidomi į kelis pirkimus iki 10 000 Eur be PVM sutarties vertės).²

Pirkimo objekto skaidymo į dalis nulemtą naudą iliustruoja:

- ❖ sudaroma didesnė konkurencija, suteikiant galimybę perkančiajai organizacijai maisto produktus įsigyti tiesiogiai iš gamintojų (augintojų). Neskaidant pirkimo objekto į dalis, užkertamas kelias pirkime dalyvauti ir pasiūlymą pateikti smulkioms ir vidutinėms įmonėms bei ūkininkams, t. y. tiesioginiams maisto produktų gamintojams (augintojams), taip apribojant konkurenciją;

- ❖ didesnio tiekėjų varžymosi sąlygotos mažesnės maisto produktų kainos;

- ❖ sudarydama galimybę pirkime dalyvauti didesniai tiekėjų ratui, perkančioji organizacija gali rinktis iš didesnės produktų įvairovės, įsigyti šviežesnius produktus.

Kiekviena perkančioji organizacija, siekdama įsitikinti, kad pasirinktas pirkimo objekto skaidymas yra pagrįstas ir pakankamas, turi įvertinti, ar pasirinktas skaidymo būdas bei pirkimo objekto dalių skaičius:

- ❖ skatins tiekėjų konkurenciją;

- ❖ leis racionaliai naudoti skirtas lėšas;

- ❖ sudarys sąlygas smulkiam ir vidutiniam verslui ar ūkininkams dalyvauti maisto produktų viešuosiuose pirkimuose³.

¹ Šiame kontekste paminėtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) 2010 m. gegužės 4 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010 suformuota teisės aiškinimo taisyklė – „atsižvelgiant į lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, negalimas atskirų pirkimo objektų sujungimas į vieną, jeigu tai grindžiama tik perkančiosios organizacijos finansinių ir žmoniškųjų išteklių administravimo tikslais“.

² LAT 2017 m. liepos 12 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-322-916/2017 pateiktos teismo suformuotos teisės aiškinimo taisyklės bylose dėl viešojo pirkimo objekto skaidymo į dalis. Kartu minėtoje LAT nutartyje yra pateikta svarbi LAT pozicija dėl smulkių tiekėjų teisės/pareigos kooperuoti dalyvaujant pirkime.

³ Pabrėžiant smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo dalyvauti viešuosiuose pirkimuose svarbą, paminėtina Smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų skatinimo dalyvauti viešuosiuose pirkimuose rekomendacijų, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2010 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. 1S-139 (Tarnybos direktoriaus 2013-10-11 įsakymo Nr. 1S-191 redakcija), 4.1 punkto nuostata, kuria rekomenduojama skaidyti didelės apimties pirkimus į dalis.

Pavyzdys Nr. 6

Žemiau pateikiami pavyzdžiai, kada pirkimo objekto skaidymas į dalis galėtų būti pripažintas netinkamu (nepakankamu):

- Jei viena pirkimo objekto dalis apima skirtingų rūšių mėsą (kiauliena, jautiena, triušiena, paukštiena), nesuskaidžius šios pirkimo dalies į atskiras dalis pagal atskiras mėsos rūšis, nesudaroma galimybė perkančiajai organizacijai reikalingus mėsos produktus pirkti iš tų tiekėjų, kurie užsiima tik vienos rūšies mėsos prekyba. Svarstymai apie galimybę kooperuotis visiems skirtingų gyvulių ir paukščių mėsos pardavėjams dėl to, kad jie galėtų pateikti bendrą pasiūlymą vienai pirkimo daliai, galėtų būti vertinami tik kaip teoriniai nepagrįsti samprotavimai. LAT suformuota teismų praktika, kurioje teigiama, kad tiekėjų kooperavimasis tam, kad jie galėtų dalyvauti pirkime, negali būti laikomas tiekėjų prievole, kuria būtų pateisinamas nepakankamas pirkimo objekto skaidymas.

- Jei vienai pirkimo objekto daliai priskiriami Lietuvoje auginami ir Lietuvoje neauginami vaisiai (citrinos, bananai, kiviai, persimonai, ananasai, ir kt.), akivaizdu, kad būtų nesudaroma galimybė pirkime dalyvauti Lietuvos vaisių augintojams, kurie augina tik vienos ar kelių rūšių vaisius. Ši aplinkybė leidžia teigti, kad šiai pirkimo daliai pasiūlymus galėtų teikti tik vaisių perpardavinėtojai, bet ne jų augintojai.

Pirkimo objektą skaidyti į dalis galima dviem būdais: 1) organizuojant vieną pirkimą, jo objektą skaidant į atskiras dalis; 2) norimus maisto produktus (jų grupes) įsigyjant skirtingais pirkimais, organizuojant kiekvienai produktų grupei atskirą pirkimą.

Tai, kad prekės priklauso tam pačiam tipui (pagal BVPŽ kodo pirmus 3 skaitmenis), svarbu numatomo pirkimo vertės skaičiavimui ir pirkimo būdo pasirinkimui. Nors prekės ir priklauso tam pačiam tipui ir tokių prekių vertės sumuojamos, perkančioji organizacija prekes gali pirkti atskirais pirkimais. Tokiu atveju kiekvieno pirkimo būdas pasirenkamas pagal tai, koks jis būtų taikomas to paties tipo prekių pirkimui (susumavus jų vertes).

Pavyzdys Nr. 7

Planuojama pirkti:

<i>15110000-2 mėsos</i>	<i>už 63 000 Eur be PVM</i>
<i>15112100-7 šviežios paukštienos</i>	<i>už 7 000 Eur be PVM</i>

Numatoma mėsos (151) pirkimo vertė 70 000 Eur be PVM.

Jei perkančiojo organizacija mėsą ir šviežią paukštieną pirktų vienu pirkimu (neskaidant į dalis), ji vykdytų supaprastintą pirkimą.

Jei perkančioji organizacija mėsą pirktų 2 pirkimais: 1 pirkimas – mėsa, 2 pirkimas – šviežia paukštiena, mėsa būtų perkama vykdant supaprastintą pirkimą (nes pirkimo vertė viršija mažos vertės pirkimo vertę (kuri yra 58 000 Eur be PVM), o šviežia paukštiena galėtų būti perkama, vadovaujantis mažos vertės pirkimus reglamentuojančiomis taisyklėmis, nes perkančioji organizacija turi teisę VPĮ nustatyta tvarka atlikti mažos vertės pirkimą atskiroms pirkimo dalims, kurių bendra vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur be PVM to paties tipo prekių ar paslaugų sutarčių vertės (VPĮ 5 straipsnio 9 dalis).

Perkančioji organizacija gali, vadovaudamasi mažos vertės pirkimus reglamentuojančiomis taisyklėmis, įsigyti mėsos už 53 000 Eur, o likusią mėsą už 10 000 Eur ir šviežią paukštieną už 7000 Eur įsigyti atliekant supaprastintus (ne mažos vertės) pirkimus.

Tam tikrais atvejais sprendimas skaidyti pirkimą į dalis neturi jokios įtakos pirkimo vertės ribos viršijimui (pavyzdžiui, tiek perkant visas prekes vienu pirkimu, tiek išskaidžius pirkimą į kelis atskirus pirkimus ar vykdant vieną pirkimą, kurio objektas išskaidytas į dalis, pirkimo vertė neviršys mažos vertės pirkimo ribos), tačiau atkreiptinas dėmesys, kad pirkimo objekto skaidymas į dalis arba skirtingų maisto produktų grupių įsigijimas skirtingais pirkimais leidžia pasiekti šių Gairių 12 puslapyje išvardintų naudų.

Pavyzdys Nr. 8

Planuojama pirkti:

<i>03212100-1 bulvės</i>	<i>už 15 000 Eur be PVM</i>
<i>03221111-7 burokėliai</i>	<i>už 5 000 Eur be PVM</i>
<i>03221112-4 morkos</i>	<i>už 2 000 Eur be PVM</i>
<i>03221240-0 pomidorai</i>	<i>už 1 000 Eur be PVM</i>
<i>03221270-9 agurkai</i>	<i>už 2 000 Eur be PVM</i>

Numatoma daržovių (032) pirkimo vertė 25 000 Eur. Ar perkančioji organizacija pirs visas daržoves vienu pirkimu, neskaidydama pirkimo objekto į dalis, ar vienu pirkimu, išskaidžiusi pirkimo objektą pagal daržovių rūšį, ar atskirais pirkimais pirkdama kiekvienos rūšies daržovių – vykdys tik mažos vertės pirkimus (nes nėra viršijama mažos vertės pirkimo vertė, kuri yra 58 000 Eur be PVM).

Jei perkančioji organizacija, organizuodama vieną pirkimą, pirkimo objektą skaidytų pagal vaisių rūšis (pavyzdžiui, pirkimo objekto dalis Nr. 1 – bulvės, pirkimo objekto dalis Nr. 2 – burokėliai, pirkimo objekto dalis Nr. 3 – morkos ir t.t.), tai sudarytų galimybę dalyvauti daugiau tiekėjų, kurie gali parduoti tik tam tikrą rūšį prekių, tačiau pačios pirkimo procedūros dėl to nebūtų sudėtingesnės.

Žemiau pateikiami kriterijai, pagal kuriuos siūloma skaidyti maisto produktų pirkimus į kelis atskirus pirkimus (organizuojant kelis pirkimus) arba skaidant pirkimo objektą į dalis (organizuojant vieną pirkimą):

- ❖ pagal prekių rūšis atskirai įsigyjant skirtingus maisto produktus (**kokybinis kriterijus**);
- ❖ pagal prekių pristatymo terminą (**laiko kriterijus**):
  - teikiant pasiūlymus dėl kiekvieno ketvirčio, pusmečio, semestro atskirai;
  - teikiant pasiūlymus dėl kiekvieno sezono atskirai;
- ❖ pagal maisto produktų kiekius (**kiekybinis kriterijus**);
- ❖ pagal tai, kokiems subjektams yra perkami maisto produktai (**geografinis kriterijus**). Naudojant geografinį kriterijų pirkimo objektas gali būti skaidomas į dalis pagal centralizuotą pirkimą atliekančios perkančiosios organizacijos veiklos teritorijoje veikiančių perkančiųjų organizacijų, kurioms perkami maisto produktai, geografinį išsidėstymą (fizinę maisto produktus gausiančių perkančiųjų organizacijų vietą). Pirkimo objektas gali būti skaidomas į dalis pagal įstaigos rūšį (pavyzdžiui, atskiromis pirkimo dalimis perkant maisto produktus mokykloms ir darželiams).

Rekomenduotina perkančiajai organizacijai įvertinti, kuris iš aukščiau nurodytų pirkimo objekto skaidymo į dalis būdų (ar jų derinių) ženkliausiai prisidėtų prie konkurencijos didėjimo bei visų to sąlygotų naudų.

Pavyzdys Nr. 9

*Bakalėjos kategorijos prekės (prekių grupės) sudaro vieną kokybiniu požiūriu labai įvairialypę prekių grupę. Kita vertus kone visas jas galima priskirti ilgojo naudojimo maisto produktų kategorijai. Europos socialinio fondo agentūra (toliau – ESFA) būtent pirkdama šio tipo prekes sugebėjo įsigyti jas 7,7 mln. eurų pigiau nei planuota. Pagrindinės tokio racionalaus lėšų naudojimo priežastys yra: pirkimo objekto skaidymas į dalis pagal prekių rūšis (**kokybinis kriterijus**); užtikrintos vienodas galimybės viešajame pirkime dalyvauti smulkaus bei vidutinio verslo įmonėms, taip pat tiekėjams, kurie maisto produktus yra pajėgūs tiekti tik tam tikriems Lietuvos regionams (**geografinis kriterijus**); atliktos rinkos kainų analizės. ESFA vykdytas pirkimas yra puikus gerosios praktikos pavyzdys, kokią įtaką racionaliam lėšų naudojimui turi pirkimo objekto skaidymas į dalis bei sudarymas galimybės dalyvauti pirkime kuo didesniame tiekėjų ratui (įskaitant tiekėjus, kurie maisto produktus yra pajėgūs tiekti tik tam tikroje perkančiosios organizacijos veiklos teritorijoje). Įvertinus tai, rekomenduotina visų ilgo vartojimo prekių formaliai nepriskirti vienai pirkimo objekto (bakalėjos prekių) grupei arba pateikti svarius tokio pirkimo objekto sujungimo motyvus.*

Pirkimo objekto skaidymas į dalis, naudojant geografinį kriterijų, kaip parodė geroji Europos socialinio fondo agentūros maisto produktų pirkimo objekto skaidymo į dalis praktika, sudaro galimybę maisto produktų viešuosiuose pirkimuose dalyvauti tiems tiekėjams, kurie maisto produktus yra pajėgūs tiekti tik tam tikroje Lietuvos, jos regiono ar savivaldybės teritorijoje. Šio pirkimo objekto skaidymo į dalis naudojimas maisto produktų viešajame pirkime, sudaro galimybę didesniame tiekėjų ratui pasiūlyti savo prekes viešojo pirkimo metu.

Pavyzdys Nr. 10

*Pirkimo skaidymas pagal prekes priskyrimą tam tikram BVPŽ kodui (**naudojant kokybinį kriterijų**)*

Perkant vaisius bei daržoves, pirkimus (pirkimo objektą) galima skaidyti pagal prekių rūšis (perkant atskirais pirkimais atskiras prekių rūšis, priklausančias tam pačiam BVPŽ kodui arba skaidant vieno pirkimo objektą į tiek dalių, kiek yra vaisių ir daržovių rūšių). Pavyzdžiui, pirkimas Nr.1 – bulvės, pirkimas Nr. 2 – morkos, pirkimas Nr. 3 – mėsa arba pirkimo objekto dalis Nr.1 – bulvės, pirkimo objekto dalis Nr. 2 – morkos, pirkimo objekto dalis Nr. 3 – mėsa ir t.t.

Pavyzdys Nr. 11

*Pirkimo skaidymas pagal sezoniškumą (**naudojant laiko kriterijų**)*

Perkant vaisius bei daržoves, pirkimus galima skaidyti pagal sezoniškumą, organizuojant skirtingus pirkimus pagal prekių pristatymo terminą:

- 1. nuo mokslo metų pradžios (datą nurodo perkančioji organizacija) iki sausio mėnesio pabaigos ir*
- 2. nuo vasario mėnesio iki mokslo metų pabaigos (datą nurodo perkančioji organizacija)).*

Jei perkančioji organizacija nusprendžia neskaidyti pirkimo į dalis pagal sezoniškumą, ji, organizuodama vieną pirkimą, gali nustatyti, kad tiekėjas nurodytą siūlomas kainas skirtingiems sezonams, pavyzdžiui:

1. 1 dalis

Bulvės nuo mokslo metų pradžios (datą nurodo perkančioji organizacija) iki sausio mėnesio pabaigos – 1000 kg

Bulvės nuo vasario mėnesio iki mokslo metų pabaigos (datą nurodo perkančioji organizacija) – 1500 kg

2. 2 dalis

Burokėliai nuo mokslo metų pradžios (datą nurodo perkančioji organizacija) iki sausio mėnesio pabaigos – 100 kg

Burokėliai nuo vasario mėnesio iki mokslo metų pabaigos (datą nurodo perkančioji organizacija) – 150 kg.

Kiekviena perkančioji organizacija dalis bei terminus nusistato pagal savo veiklos specifiką.

Pirkimo objekto skaidymas naudojant kiekybinį kriterijų yra ne mažiau efektyvus už pirkimo objekto skaidymą tik pagal kokybinius parametrus. Daržovės ir vaisiai, kurių kiekiai yra dideli (pavyzdžiui, morkos, burokėliai, bulvės, kriaušės, obuoliai) galėtų būti išskirti į atskiras dalis. Jei perkami dideli kiekiai prekių, pirkimas turėtų būti skaidomas į dalis naudojant kiekybinį kriterijų vienu iš šių būdų: skaidant pirkimo objektą į dalis pagal tapačių (vienos rūšies) prekių kiekius arba leisti tiekėjui siūlyti ne visą nurodytą perkamų prekių kiekį. Perkančiųjų organizacijų įpročio naudoti pirkimo sąlygose formuluotę „*tiekėjas gali siūlyti tik visą pirkimo dalyje nurodytą prekių kiekį*“ pakeitimas bei šios formuluotės teikimas į „*tiekėjui leidžiama siūlyti ne visą pirkimo dalyje nurodytą prekių kiekį*“, sudarytų galimybę pasinaudoti kiekybinio pirkimo objekto skaidymo į dalis nauda nors pačiame pirkime dalys ir nėra nustatomos.

Pavyzdys Nr. 12

***Pirkimo skaidymas pagal tų pačių prekių kiekius (naudojant kiekybinį kriterijų).** Jei perkami didesni prekių kiekiai, pirkimas gali būti skaidomas į dalis pagal prekių kiekius arba nurodžius perkamą prekių kiekį, leisti tiekėjui siūlyti jį ne visą.*

Perkančiosios organizacijos turi suvokti, kad leidimas tiekėjams pasiūlyti ne visą perkamų prekių kiekį neapsunkina pirkimo procedūrų, bet leidžiant didesniam tiekėjų ratui dalyvauti konkurse dėl didesnės konkurencijos sudaro galimybę racionaliau naudoti pirkimui skirtas lėšas.

Pavyzdys, kai Perkančioji organizacija pirkimą skirsto į dalis, perka 200 kg bulvių ir nurodo, kad:

1 dalis 50 kg bulvių turi būti pristatyta sausio – kovo mėn.

2 dalis 50 kg bulvių turi būti pristatyta balandžio – liepos mėn.

3 dalis 150 kg bulvių turi būti pristatyta rugsėjo – gruodžio mėn.

Pavyzdys, kai Perkančioji organizacija nurodo visą perkamą kiekį ir leidžia tiekėjams siūlyti ne visą kiekį prekių: perka 200 kg bulvių, tiekėjai gali siūlyti ne visą kiekį, bet minimalus siūlomas kiekis 50 kg. Pasiūlymų eilė sudaroma pagal mažiausios kainos kriterijų. Sutartys bus sudaromos su tiek tiekėju, kol jos bus sudarytos dėl viso perkamo kiekio (200 kg).

Jeigu pasiūlymų eilė būtų tokia:

1 vieta A tiekėjas, 100 kg

2 vieta B tiekėjas, 50 kg

3 vieta C tiekėjas 75 kg

4 vieta D tiekėjas 60 kg

tuomet perkančioji organizacija sudarytų sutartis taip: su A tiekėju dėl 100 kg, su B tiekėju dėl 50 kg, su C tiekėju dėl 50 kg. Taip būtų sudarytos sutartys dėl viso perkamo kiekio, t. y. 200 kg bulvių.

Pavyzdys Nr. 13

Orientacinis daržovių kalendorius pagal sezoniškumą, parengtas Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerijos, naudingas pasirenkant laiko kriterijų pirkimo objektui skaidyti į dalis

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Bulvės												
Morkos												
Baltagūžiai kopūstai												
Raudongūžiai kopūstai												
Brokoliai												
Kininiai kopūstai												
Burokėliai												
Svogūnai												
Svogūnų laiškai												
Salotos												
Agurkai												
Pomidorai												
Cukinijos												
Moliūgai												

IV. PIRKIMO-PARDAVIMO SUTARTIS IR JOS VYKDYMO UŽTIKRINIMAS

Pirkimo-pardavimo sutartis

Rengdamas pirkimo sutarties projektą, pirkimo vykdytojas turi vadovautis VPI, Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, norminiais teisės aktais, nustatančiais reikalavimus maisto produktams (higienos normos), bei teisės aktai, reguliuojančiais tam tikrų asmenų grupių maitinimą.

Su tiekėju pasirašoma pirkimo sutartis turi visiškai atitikti kartu su pirkimo sąlygomis skelbtą sutarties projektą (jei jis buvo skelbiamas kartu su pirkimo sąlygomis) arba pirkimo sąlygų nuostatas (kuriose buvo nustatyti reikalavimai sutarties turiniui) ir tiekėjo pasiūlymą. Rekomenduojama numatyti, kad sutarties priedais yra techninė specifikacija ir tiekėjo pasiūlymas su visais jų patikslinimais ir paaiškinimais, kurie yra neatskiriama šios sutarties dalis.

Pirkimo sutartis, kai ji sudaroma raštu, turi atitikti VPĮ 87 straipsnio 1 dalies reikalavimus, t. y. pirkimo sutartyje turi būti nustatyta:

- ❖ sutarties šalių teisės ir pareigos;
- ❖ perkamos prekės;
- ❖ kainodaros taisyklės;
- ❖ mokėjimų tvarka. Vykdamas pirkimo sutartį, pridėtinės vertės mokesčio sąskaitos faktūros, sąskaitos faktūros, kreditiniai ir debetiniai dokumentai bei avansinės sąskaitos turi būti teikiami naudojantis informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonėmis, išskyrus VPĮ 22 straipsnio 12 dalyje nustatytus atvejus ir kai pirkimo sutartys sudaromos žodžiu;
- ❖ sutarties prievolių įvykdymo terminai;
- ❖ sutarties įvykdymo užtikrinimas;
- ❖ sutarties peržiūros sąlygos ar pasirinkimo galimybės (jeigu tai numatoma);
- ❖ ginčų sprendimo tvarka;
- ❖ sutarties nutraukimo atvejai ir tvarka (patartina sutartyje detalai reglamentuojant atvejus, kai sutartis nutraukiama vienašališku perkančiosios organizacijos sprendimu dėl esminių sutarties sąlygų pažeidimo);
- ❖ sutarties galiojimas;
- ❖ subtiekejai, jeigu vykdamas pirkimo sutartį jie pasitelkiami, ir jų keitimo tvarka;
- ❖ nurodytas už sutarties vykdymą atsakingas asmuo;
- ❖ jeigu tai leidžiama dėl pirkimo sutarties pobūdžio, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nustatyti tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybę ir tokio atsiskaitymo tvarką, kurioje, be kitų reikalavimų, turi būti nustatyta teisė tiekėjui prieštarauti nepagrįstiems mokėjimams.

Tais atvejais, kai sutartis sudaroma, atlikus mažos vertės pirkimą, turi būti įvertintos **Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo**, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97, 21.4 punkto „**Pirkimo sutarties sudarymas**“ nuostatos.

Nustatydamas kainodaros taisykles (išskyrus mažos vertės viešojo pirkimo atveju), pirkimo vykdytojas privalo vadovautis **Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos**, patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-95, nuostatomis. Rekomenduojama taikyti fiksuoto įkainio nustatymo kainodarą, kadangi pirkimo vykdytojas iš anksto nežino tikslaus numatomų pirkti prekių **kiekio**, tačiau rengdamas pasiūlymą tiekėjas turi realias galimybes iš anksto numatyti ir įvertinti sutarties vykdymo išlaidas pirkimo objekto mato vienetui ir gali prisiimti riziką dėl sutarties vykdymo išlaidų pirkimo objekto mato vienetui dydžio, o sutarties kaina, kurią pirkimo vykdytojas turės sumokėti tiekėjui, priklauso nuo faktinių užsakymų. Jei pirkimo objektas susideda iš sudėtinių dalių ir pirkimo vykdytojas pirs skirtingus prekių kiekius, vertinant pasiūlymą, vertinama įkainių, padaugintų iš maksimalių ar apytiksliai numatomų įsigyti kiekių arba lyginamųjų koeficientų, suma (lyginamasis koeficientas turėtų būti suprantamas kaip perkamo objekto sudėtinių dalių kiekio pasiskirstymas).

Sutarties apimtis gali būti nustatyta ne tik kiekiais, o ir suma ar šių būdų deriniu. Pirkimo dokumentuose ir sutartyje gali būti numatoma galimybė pirkti prekių sąraše nenurodytų, bet su pirkimo objektu susijusių prekių neviršijant 10 procentų tiekėjo pasiūlymo kainos, kai įsigyjamų prekių kiekiai nurodomi taikant **Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos** 10.2.1 punktą, ar

lėšų sumos, kai įsigyjamų prekių kiekiai nurodomi taikant Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos 10.2.2 ar 10.2.3 punktus.

Siekiant lankstesnio ir paprastesnio pirkimo sutarties vykdymo bei norint ateityje išvengti sutarties šalių ginčų dėl sutarties vykdymo, rekomenduojama pirkimo sutartyje nusistatyti sutarties peržiūros sąlygas. Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos 2.7 punktas Sutarties kainos peržiūrą apibūdina kaip sutarties kainos pakeitimą, atliekamą dėl kainų lygio pokyčio, mokesčių, minimalaus darbo užmokesčio dydžio pasikeitimo bei kitų objektyvių aplinkybių.

Pirkimo sutartyje privaloma nurodyti asmenį, kuris bus atsakingas už sutarties vykdymo priežiūrą, pirkimo sutarties ir jos pakeitimų paskelbimą CVP IS. Už sutarties vykdymą atsakingas asmuo turi prižiūrėti sutarties vykdymą, t. y. Perkančiosios organizacijos paskirtas asmuo prižiūri, kad tiekėjas pristatytų tų savybių prekes, kokios nurodytos sutartyje (atitinkamos kokybės, įpakavimo, galiojimo laiko ar kitus reikalavimus, kurie nurodyti sutartyje, atitinkančius produktus), vertina, ar tiekėjas prekes pristato sutartyje nurodytais terminais, ir perkamų prekių apimtis (kad būtų perkama ne ilgiau nei galioja sutartis, ne didesnės prekių apimtys, nei nurodyta sutartyje, ne didesniais įkainiais nei nurodyta sutartyje ir t.t.). Pavyzdžiui, jei perkančioji organizacija taiko fiksuoto įkainio kainodarą ir:

- perkamas prekes apibrėžia sąrašu bei kiekiu – prižiūrint sutartį svarbu, kad nebūtų viršijami nurodyti kiekiai;
- perkamas prekes apibrėžia sąrašu bei skiriama lėšų suma – prižiūrint sutartį svarbu, kad nebūtų viršijama sutartyje nurodyta suma;
- perkamas prekes apibrėžia sąrašu, kiekiu bei skiriama lėšų suma – prižiūrint sutartį svarbu, kad nebūtų viršijama tiek kiekiai, tiek nurodyta suma. Jei nurodytas prekės kiekis jau nupirktas, nors nurodyta suma dar nėra išnaudota, perkančioji organizacija tos prekės nebegalės pirkti.

Ne visos perkančiosios organizacijos turi galimybę iš karto pirkti visą reikiamą prekių kiekį ir jas sandėliuoti. Tokiu atveju perkančioji organizacija gali sutartyje numatyti, kad prekės bus užsakomos iš anksto, nurodant konkretų kiekį, kuris turi būti atvežtas į perkančiąją organizaciją. Rekomenduotina Perkančiajai organizacijai turėti pristatomų prekių registracijos žurnalus, kuriuose atsispindėtų, kada, koks darbuotojas ir kokių prekių užsakė bei kada užsakytos prekės buvo pristatytos į perkančiąją organizaciją.

Perkančioji organizacija, reikalaujama pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo gali prašyti, kad sutarties įvykdymas būtų užtikrintas Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nustatytais prievolių įvykdymo užtikrinimo būdais (netesybomis (bauda, delspinigiais), laidavimu, garantija). Pasirenkant prievolių įvykdymo užtikrinimo būdą turi būti atsižvelgta į pirkimo sutarties objekto sudėtingumą, sutarties trukmę ir įvertinti prievolių neįvykdymo tikėtiną riziką ir galimus nuostolius, t. y. pasirenkant sutarties įvykdymo užtikrinimo būdą, turi būti vadovaujama proporcingumo principu. Rekomenduotina maisto produktų pirkimo sutarties prievolių įvykdymo užtikrinimui dėl vėluojamų pateikti prekių, netinkamai pateiktų prekių, ar per nustatytą terminą nepašalintų prekių kokybės trūkumų reikalauti netesybų (*pavyzdžiui, nustatyti baudą, bei numatyti, kad priskaičiuotos baudos išskaičiuojamos iš Tiekėjui mokėtinų sumų*).

Paminėtina, kad Perkančiosios organizacijos gali grąžinti netinkamos kokybės produktus tiekėjui, todėl viešojo pirkimo-pardavimo sutartyje turi būti aptarta, kurios iš šalių sąskaita bus atliekamas prekių grąžinimas, bei pateikiamas prekių grąžinimo situacijos aprašymas.

Perkančioji organizacija sutartyje turi aiškiai nurodyti prekių tiekimo terminus ir apibrėžti sutarties trukmę. Atkreipiame dėmesį į tai, kad prekių teikimo terminas ir sutarties galiojimo terminas nėra tapatūs. Pažymėtina, kad pirkimo sutartyje turi būti nustatomas ne ilgesnis kaip 3 metų nuo sutarties sudarymo prekių teikimo laikotarpis. Prekių pristatymo terminai turi būti nustatomi, įvertinus jų įtaką tiekėjų apsisprendimui dalyvauti pirkime. Perkančiosios organizacijos turi įvertinti, kad smulkioms ir vidutinėms įmonėms ir ūkininkams sunku dažnai pristatyti nedidelius prekių kiekius į perkančiąją organizaciją, todėl, siekiant įtraukti šiuos rinkos dalyvius į maisto produktų pirkimus, siūlytina perkančiosioms organizacijoms įvertinti, ar jos turi galimybę dalį produktų (daržovių, bakalėjos prekių) sandėliuoti, bei ar prekių pristatymas kiekvieną savaitę (ar kelis kartus į savaitę) yra išties būtinas.

Pirkimo sutartyje nustatyti mokėjimo laikotarpiai turi atitikti Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymo (toliau – Mokėjimų vėlavimų prevencijos įstatymas) 5 straipsnyje nustatytus reikalavimus, t. y. pirkimo sutartyje tarp ūkio subjektų ir viešųjų subjektų numatyti mokėjimai už perduotas prekes turi būti atlikti ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų nuo dienos, kai pirkimo vykdytojas gauna sąskaitą faktūrą arba lygiavertį dokumentą, išskyrus atvejus, nustatytus Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatyme.

Pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo kontrolė

Tinkama sutarties vykdymo kontrolė svarbi dėl to, kad:

- ❖ būtų užtikrinta, jog Perkančioji organizacija gaus ne prastesnės kokybės prekes nei numatyta Pirkimo dokumentuose bei tiekėjo pasiūlyme;

- ❖ sutarties vykdymo neatitikčių fiksavimas yra pagrindu taikyti sutartyje numatytas sutarties įvykdymo užtikrinimo priemones ar nutraukti netinkamai vykdomą sutartį. Šiais veiksmais ne tik imamasi sutartyje nurodytų priemonių netinkamai sutartį vykdančio tiekėjo atžvilgiu, bet ir apsaugojami perkančiosios organizacijos (šios ir visų kitų perkančiųjų organizacijų) interesai ateityje, įtraukus sutarties neįvykdžiusį ar netinkamai sutartį vykdydžiusį tiekėją į nepatikimų tiekėjų sąrašą. Perkančioji organizacija, remdamasi VPI 91 straipsniu, ne vėliau kaip per 10 dienų Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (toliau – CVP IS) Tarnybos nustatyta tvarka skelbia informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus, kai: sutartis nutraukta dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo; priimtas teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatinais trūkumais. Į **Nepatikimų tiekėjų sąrašą** įtraukti tiekėjai 3 metus negali dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose, jei toks reikalavimas nustatytas pirkimo dokumentuose;

- ❖ netinkamas sutarties vykdymo kontrolės atlikimas gali sąlygoti administracinės atsakomybės taikymą už sutarties įgyvendinimo kontrolę atsakingam perkančiosios organizacijos darbuotojui. Jei tiekėjas nesilaiko sutarties sąlygų (vėluojama pristatyti prekes, prekės neatitinka sutartyje nurodytų kokybės reikalavimų), perkančioji organizacija privalo imtis veiksmų, kuriais būtų užtikrinta tinkama sutarties vykdymo kontrolė. Priešingu atveju, Perkančioji organizacija nesilaikydama sutarties sąlygų bei priimdama prekes, kurios neatitinka techninės specifikacijos ir

tiekėjo pasiūlymo reikalavimų, pažeis VPI 17 straipsnio 1 dalyje nustatytą skaidrumo principą. Tai laikytina VPI pažeidimu, už kurį Tarnyba už sutartį atsakingam asmeniui gali taikyti administracinę atsakomybę, remdamasi Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 184 straipsnio 1 dalimi.

Pastebėtina, kad jeigu pirkime nustatytas pasiūlymų vertinimo kriterijus buvo kainos ir kokybės santykis ir Tiekėjas savo pasiūlyme nurodė, kad jis įsipareigoja viršyti Perkančiosios organizacijos lūkesčius (pavyzdžiui, pateikti geresnius (aukštesnės kokybės) maisto produktus, pristatyti juos šviežesnius dėl dažnesnių nei pirkimo dokumentuose nustatytų pristatymo terminų, prisiimti įsipareigojimus, kurių tiekėjas neprivalėjo prisiimti pagal maisto produktų pirkimo sąlygas (pavyzdžiui, tiekti daržoves mažais kiekiais, taip Perkančiajai organizacijai išvengiant jų sandėliavimo), Perkančioji organizacija privalo atlikdama sutarties vykdymo kontrolę užtikrinti, kad tiekėjas išpildytų visus techninės užduoties reikalavimus viršijančius bei pasiūlyme nurodytus įsipareigojimus.

Perkančioji organizacija, skirdama už sutarties vykdymo priežiūrą atsakingą asmenį gali:

- ❖ Skirti vieną asmenį, atsakingą už sutarties vykdymo priežiūrą. Tokiu atveju jis bus atsakingas ir už produktų priėmimą, neatitiktį fiksavimą, tiekėjo informavimą apie neatitiktis bei sutartyje nustatytų sankcijų skyrimą;

- ❖ Skirti du asmenis: asmenį, atsakingą už produktų priėmimą (pavyzdžiui, dietologą, virtuvės darbuotoją), kuris bus atsakingas už produktų priėmimą, neatitiktį fiksavimą ir už sutarties vykdymą atsakingo asmens informavimą apie neatitiktis; asmenį atsakingą už sutarties vykdymo priežiūrą, kuris bus atsakingas už tiekėjo informavimą apie neatitiktis, neatitiktį dokumentavimą, baudos balų (jei tokie nustatyti sutartyje) skyrimą bei sutartyje nustatytų sankcijų skyrimą.

Taigi perkančioji organizacija turi paskirti mažiausiai vieną darbuotoją, kuriam būtų pavesta vertinti pristatomų maisto produktų kokybę, sekti, kad nebūtų praleisti maisto produktų pristatymo terminai bei būti atsakingu už Pirkimo sutarties vykdymo kontrolę. Perkančioji organizacija (išskyrus mažos vertės pirkimų atveju) privalo už sutarties vykdymo kontrolę atsakingą asmenį nurodyti pasirašomoje pirkimo-pardavimo sutartyje. Rekomenduojama perkančiajai organizacijai, esant galimybei, paskiriant asmenį, atsakingą už sutarties vykdymo kontrolę, atsižvelgti į šio asmens išsilavinimą, patirtį, turimas žinias, einamas pareigas ir pan. Pavyzdžiui, už prekių priėmimą atsakingu asmeniu perkančioji organizacija galėtų paskirti visuomenės sveikatos priežiūros specialistą, dietologą (jeigu tokį turi), asmenį atliekantį patiekalų gamybą iš išigytų maisto produktų, įvertinus tai, kad jis dirbdamas su šiais produktais pirmasis identifikuoja neatitiktis. Taip pat patartina nurodyti antrą (pakaitinį) asmenį, atsakingą už sutarties vykdymo priežiūrą, tuo atveju, kai už sutarties vykdymo priežiūrą atsakingas asmuo negali atlikti savo pareigų (atostogauja, serga ir pan.).

Asmuo (-enys), atsakingas (-i) už Pirkimo sutarties vykdymą, renka ir kaupia informaciją apie Pirkimo sutarties vykdymą:

- ❖ prižiūri, kad nebūtų viršijama pirkimo sutartyje nurodytos apimtys (priklausimai nuo to, kaip jas perkančioji organizacija nustatė: ar kiekiu, ar skiriamas lėšų suma, ar kiekiu bei skiriama lėšų suma). Tik kontroliuodama sutarties vykdymą, prekių užsakymą, apimčių likučius, perkančioji organizacija galės planuoti, kada pradėti planuoti iš anksto naują pirkimą, kad užtikrinti tinkamą apsirūpinimą reikiamomis prekėmis;

- ❖ atlieka apmokėjimą už pristatytas prekes, kaupia prekių pristatymą patvirtinančius dokumentus arba perduoda juos kitam už šias funkcijas atsakingam asmeniui;
- ❖ administruoja iš tiekėjo gaunamus ir jam teikiamus pranešimus;
- ❖ fiksuoja pristatomų produktų kokybės neatitiktis techninėje specifikacijoje bei tiekėjo pasiūlyme nustatytiems reikalavimams, fiksuoja atvejus, kai produktai buvo pristatyti pažeidus sutartyje nustatytus terminus bei vertina, ar pagal pažeidimų pobūdį tikslinga skirti baudos balus (jei tokie nustatyti sutartyje), pasinaudoti sutartyje numatytais prievolių įvykdymo užtikrinimo būdais (laidavimu/garantija, baudomis) ar inicijuoti sutarties nutraukimo klausimo svarstymą;
- ❖ atlieka kitus tinkamam pirkimo sutarties vykdymui užtikrinti reikalingus veiksmus.

Būtų tikslingiausia jei perkančioji organizacija galėtų pavesti aukščiau išvardintų funkcijų atlikimą dviem asmenims, kurių:

- ❖ vienas būtų atsakingas už sutarties vykdymo kontrolės administravimą (procesų dokumentavimą, faktiškai įsigytų prekių kiekių sumavimą, sąskaitų administravimą, baudų ar baudos balų skyrimą (jei tokie nustatyti sutartyje), sutarties keitimo ar nutraukimo inicijavimą);
- ❖ kitas būtų atsakingas už vertinimą, ar patiekiami maisto produktai yra tinkamos kokybės bei pristatomi laiku bei už informavimą apie neatitiktis pirmąjį asmenį.

Už sutarties vykdymą atsakingas asmuo į sutarties vykdymo kontrolę privalo žvelgti ne formaliai, bet preciziškai vertinti pristatytų maisto produktų kokybę, pristatymo terminų laikymąsi, kylant abejonių dėl produktų šviežumo bei atitikties techninėje specifikacijoje nustatytiems reikalavimams fiksuoti neatitiktis dokumentuose, nuotraukose bei esant galimybei pasitelkiant Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos specialistus.

Perkančioji organizacija turi siekti, kad sutartyje tiekėjas nurodytų už sutarties vykdymą atsakingą konkretų asmenį bei tiesioginius jo kontaktus, o ne būtų apsiribota bendra įmonės kontaktine informacija, siekiant, kad bendravimas su šiuo asmenimi bei neatitiktį fiksavimas ir šalinimas būtų operatyvus.

Pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimas

Pirkimo sutarties nutraukimas yra kraštutinė priemonė, įvertinus tai, kad:

- ❖ nutraukus sutartį gali būti pažeisti Perkančiosios organizacijos maitinamų asmenų interesai;
- ❖ naujo viešojo pirkimo maisto produktams įsigyti organizavimas yra daug laiko užtrunkantis procesas.

Perkančiosioms organizacijoms rekomenduojama pirkimo sutartyje nusimatyti ne tik sąlygas pirkimo sutarties nutraukimui, bet kontroliuojant tiekėją dėl jo teikiamų maisto produktų kokybės ir pristatymo terminų numatyti priemones, kad esant smulkesniems pažeidimams jis galėtų ištaisyti trūkumus ir toliau vykdyti pirkimo sutartį. Pavyzdžiui, sutartimi gali būti nustatyta įspėjamųjų balų sistema, pagal kurią aprašoma, už kokias neatitiktis skiriami įspėjamieji balai bei nurodoma, kokį įspėjamųjų balų kiekį surinkus perkančioji organizacija skiria Tiekėjui baudą, nusprendžia pasinaudoti sutarties įvykdymo užtikrinimo priemonėmis arba inicijuoja sutarties nutraukimo procedūrą.

Jeigu dėl netinkamai vykdytos sutarties, ar esminio sutarties pažeidimo perkančioji organizacija nusprendžia nutraukti sutartį, ji naujai sutarčiai sudaryti turi organizuoti naujas pirkimo procedūras. Pirkimo procedūrų trukmė priklausys nuo to, kaip greitai perkančioji organizacija pasirengs pirkimo sąlygas ir nuo pirkimo būdo, kurį turės taikyti.

Jeigu atsižvelgiant į numatomą pirkimo vertę perkančioji organizacija turi vykdyti skelbiamą pirkimą (pavyzdžiui, supaprastintą atvirą ar tarptautinį pirkimą), ji dėl ilgos pirkimo procedūrų trukmės, įvertinus jos pareigą aprūpinti joje nuolat ar laikinai gyvenančius asmenis maistu, vis tiek negali likti be aprūpinimo maisto produktais. Tokiu atveju Perkančioji organizacija gali trumpam laikui (ne ilgesniam nei reikalinga įvykdyti pirkimo procedūras ir sudaryti sutartį) įsigyti maisto prekes neskelbiamų derybų būdu pagal VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 3 punktą, kuriame nustatyta, kad prekės neskelbiamų derybų būdu gali būti perkamos, jeigu neišvengiamai būtina pirkimą atlikti ypač skubiai dėl įvykio, kurio perkančioji organizacija negalėjo numatyti, kai tokio pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais VPĮ nustatytais terminais (aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, jokių būdu negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos). Jei esant ypatingai skubai reikia organizuoti mažos vertės pirkimą, perkančioji organizacija gali remtis **Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo**, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97, 21.2.3. punktu, kuriame nustatyta, kad pirkimas gali būti atliekamas apklausos būdu, kai dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti, būtina ypač skubiai įsigyti prekių, paslaugų ar darbų (aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos).

Pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimai

Maisto produktų pirkimo sutartis (ar preliminarioji sutartis) jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros tik tuo atveju jei yra VPĮ 89 straipsnyje nustatytos sąlygos. Neleidžiami tokie pakeitimai ar pasirinkimo galimybės, dėl kurių iš esmės pasikeistų sutarties (ar preliminariosios sutarties) pobūdis.

Pažymėtina, kad perkančioji organizacija pati atsakinga už sutarties sąlygų keitimą. Kiekvienas sutarties keitimas turi būti nagrinėjamas individualiai, tačiau atsižvelgiant į VPĮ formuojamą bendrą praktiką, užtikrinant pagrindinių viešųjų pirkimų principų (tiekėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo) laikymąsi, vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatomis, kitais teisės aktais, teisingumo, protingumo, sąžiningumo principais. Norint priimti teisėtą ir pagrįstą sprendimą dėl sutarties keitimo, būtina nagrinėti ne tik konkrečios sutarties nuostatas, bet ir visas aplinkybes, susijusias su konkrečios sutarties sudarymu ir jos keitimu. Tik išnagrinėjusi visą su konkrečiu pirkimu ir sutartimi susijusią informaciją, perkančioji organizacija gali priimti pagrįstą ir teisėtą sprendimą dėl sutarties keitimo. Tarnyba yra parengusi Sutarčių sąlygų keitimo gaires, kuriomis rekomenduojama vadovautis, esant poreikiui keisti sutarties sąlygas.

Paminėtina, kad perkančioji organizacija sutartyje gali nurodyti atvejus, kada gali būti atliekamos sutarties korekcijos (pavyzdžiui, pirkimo sutartyje nurodytų prekių pateikimo grafiko koregavimas, prekių priėmimo-perdavimo tvarkos keitimas ir pan.) ar suteikiamos pasirinkimo galimybės (aiškiai nurodyti pasirinkimo galimybes dėl prekių teikimo termino, objekto pakeitimo ir pan.).

Įgaliojimas kitai Perkančiajai organizacijai atlikti pirkimą

Jei perkančiosios organizacijos perkami prekių kiekiai yra nedideli, ne visuomet tokie pirkimai sulaukia didelio tiekėjų susidomėjimo. Tuomet perkančioji organizacija gali įgaluoti kitą perkančiąją organizaciją atlikti pirkimus iki sutarties sudarymo (VPĮ 83 straipsnis).

Pavyzdys Nr. 14

Kelios viename rajone esančios mokyklos gali įgaluoti vieną iš jų atlikti pirkimo procedūras dėl daržovių pirkimo.

Rajono savivaldybė gali atlikti maisto produktų viešojo pirkimo procedūras ir vienu pirkimu visiems jos teritorijoje esantiems vaikų darželiams nupirkti maisto produktų (jei perkami kiekiai didesni, rekomenduojama centralizuotame pirkime numatyti atskiras pirkimo dalis).

Įgaliojami perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nurodyti, kokie prekių kiekiai kuriai perkančiajai organizacijai perkami. Tokiu atveju viena Perkančioji organizacija atlieka pirkimo procedūras dėl kelių perkančiųjų organizacijų, o sutartis sudaro kiekviena perkančioji organizacija pati. Siekiant išvengti atvejų, kai tokiam pirkime laimėjęs tiekėjas sudaręs sutartis su visomis perkančiomis organizacijomis savo iniciatyva nutrauks sutartis su perkančiomis organizacijomis, kurioms reikalingas mažiausias prekių kiekis, siūlytina pirkimo dokumentuose numatyti nuo to atgrasančias sankcijas.

Perkančioji organizacija, atlikusi pirkimo procedūras, gali sudaryti preliminarią sutartį su keletu tiekėjų, jei tai buvo numatoma pirkimo dokumentuose. Esant konkrečiam prekių poreikiui, preliminariojoje sutartyje nurodyti tiekėjai būtų kviečiami pateikti galutines kainas nurodytam prekių kiekiui. Su laimėjusiu tiekėju būtų sudaroma pirkimo sutartis. Tokie varžymaisi pagal preliminarią sutartį būtų atliekami kai tik perkančiajai organizacijai iškiltų poreikis įsigyti preliminariojoje sutartyje nurodytų prekių. Tokiu būdu perkančioji organizacija užsitikrintų ir didesnes galimybes gauti reikiamų prekių, ir racionalesnes kainas, nes prieš sudarant pagrindinę sutartį tiekėjai varžytųsi dėl kainos.

Dokumento versijos

Versijos numeris	Data	Pastabos, papildoma informacija
1	2018-06-25	Pradinė dokumento versija.

Naujausios versijos ieškokite [VPT svetainėje](#)